

Diàleg

AVUI+
Des del 1976

CORPORACIÓ CATALANA
DE COMUNICACIÓ S.L.

ANTONI CAMBREDÓ, president executiu
JOAN ODINA, conseller delegat
CARLES FLO, director general
IVAN GRAU, director financer
ORIOL GALLISSÀ, director comercial
JOAN SERRA, director de producció
PATRÍCIA TARRIDA, cap de distribució
QUICO DOMINGO, cap de sistemes

UNA REFLEXIÓ SOBRE L'ÚLTIMA
PEL·LÍCULA DE PORTABELLA

Ramon Tremosa
i Balcells

Professor de teoria econòmica a la UB
www.ramontremosa.cat

EN SÍNTESI

Borses i
búfals

La música abans de Bach

Pere Portabella ha fet una pel·lícula bella i emotiva, *El silenci abans de Bach*. No és comercial ni està farcida d'acció, de diàlegs i d'arguments trepidants sinó que ens aproxima, lentament i calmada, a alguns detalls de la música i a l'obra del gran músic alemany. Portabella proposa un viatge pel temps i l'espai per mitjà d'algunes escenes insòlites i suggerents, com els joves músics que toquen un preludi de Bach amb el violoncel dins d'un vagó de metro que avança, o bé com una pianola en moviment que interpreta una de les variacions de Goldberg en un espai de la Fundació Miró. Portabella presenta la música de Bach envoltada de sorolls habituals de la vida quotidiana: en els transports públics, en el camioner que l'escolta mentre condueix, entre els llamps d'una tempesta, al ritme d'un cavall trotant en un hipòdrom..., la música de Bach es va intercalant mentre la trama salta del segle XVIII al XIX i al XXI i de Barcelona a Leipzig i Dresden.

TREBALLADOR APLICAT I DEVOT, la posició social de Bach no era pas privilegiada. Bach va ser un treballador inescrutable que posava en venda la seva dedicació i el producte de la seva creativitat a canvi de (pocs) diners. Portabella no amaga, però, que Bach se sentia un geni musical tocat per la mà de Déu. Enmig del nostre confort material actual, l'obra ingent de Bach i el seu esforç incessant ens recorda que la inspiració acostuma a venir mentre es treballa i que la vida és també una missió: Bach correspon amb dedicació i treball a una existència i a un talent que li han estat donats, el sentit dels quals el sobrepassa. A *El silenci abans de Bach* Portabella va fent créixer lentament l'emoció fins a les escenes finals, en què el cor de nens de l'actual Escola de Sant Tomàs de Leipzig canta alguns fragments corals de la *Passió segons sant Mateu*. El resultat és esclatant, de la mateixa manera que avui meravella veure a YouTube el genial pianista canadenc Glenn Gould interpretant algunes obres de Bach, amb la seva peculiar postura tan inclinada i tot cantussejant notes mentre toca. Unes sensacions semblants que fins fa poc s'han pogut sentir també en viu al teatre Romea a l'obra *Mozart i Salieri, requiem inacabat*, en què vuit joves cantaires, un piano, un clarinet i un violoncel interpretaven en directe fragments de diferents peces d'aquests compositors. Com és la música, que per mitjà de l'emoció estètica ens obre les portes de l'ètica!

ESPEREM QUE AQUESTA NO SIGUI LA DARRERA PEL·LÍCULA de Portabella, que des de *Pont de Varsòvia*, del 1989, no ens oferia un llargmetratge semblant. De fet, gosaria de plantejar-li una proposta que s'inspira en el títol d'aquest article. Quasi al final de la pel·lícula hi ha un diàleg en què sembla que s'insinua que abans de Bach no hi havia música i que és gràcies a ell que l'aventura humana cobra bellesa i sentit. És veritat que Bach és la culminació de la música barroca i que és una de les màximes expressions de la música universal. La seva perfecció tècnica i la seva bellesa artística, però, provenen essencialment d'un procés de síntesi de diversos estils musicals d'èpoques passades, especialment del cant gregorià i de la polifonia.

LLUISA JOVER

“Portabella presenta la música de Bach envoltada de sorolls habituals de la vida quotidiana: en els transports públics, en el camioner que l'escolta mentre condueix, en una tempesta...”

MOZART VA COPSAR BÉ L'ESSÈNCIA ARTÍSTICA del cant gregorià quan assegurava que estava disposat a canviar la paternitat de tota la seva obra per la d'un simple prefaci gregorià de la missa. El gregorià és un repertori musical que es va produir per un procés de sedimentació al llarg del primer mil·lenni de la nostra era i que té un gran valor antropològic i històric. Cantat a l'unison, l'espiritualitat que desprèn el cant gregorià ha estat comparada amb l'art romànic: aquesta melodia monòdica és tan nua i ferma com els arcs de mig punt dels temples romànics.

LA NOCIÓ DE POLIFONIA passa per l'autonomia de diverses veus i per la riquesa de ritmes i consonàncies i constitueix un fenomen paral·lel amb l'art

gòtic. El gòtic és a la polifonia el mateix que el romànic és al gregorià: al final del segle XII el dinamisme incipient de l'art gòtic va coincidir amb el de la polifonia, l'art de superposar veus diferents. Per als homes del segle XIII la riquesa de timbres de la polifonia era molt semblant als ornaments i a la llum de les catedrals gòtiques, i mentre el gregorià trobava el seu recinte idoni en la sobrietat dels temples romànics la polifonia, més complicada i diversa, s'ajustava als ideals de l'arquitectura ogival. Podeu sentir, per exemple, els excel·lents enregistraments del quartet Veus del Pirineu, que ha recuperat una part del patrimoni popular religiós, tant gregorià com polifònic, de la tradició d'alta muntanya catalana.

ON ÉS, SI NO EN EL CANT GREGORIÀ, l'origen dels elements tècnics que serveixen encara avui per compondre i interpretar la música occidental: notes, intervals, claus, tons, modes, escales...? Si alguna música ve del silenci, és el gregorià. Com vaig llegir fa anys, mossèn Ballarín ho resumia en un dels seus brillants jocs de paraules: Déu canta gregorià, Jesucrist toca Bach i l'Esperit Sant bufa Mozart. Pere Portabella podria presentar-nos una brillant aproximació a la música abans de Bach, també amb la sempre genial col·laboració de Carles Santos i del seu anticlericalisme declarat. Amb l'avantatge que no li caldria anar tan lluny a filmar: l'Escolania de Montserrat passa per un esplèndid moment musical.

Marçal
Sintes

El pànic és una por exagerada i sobtada davant un perill real o imaginari. El que està passant a les borses té a veure amb aquesta sensació i amb la psicologia col·lectiva. És com quan el moviment bruscat d'un búfal neguitós provoca l'estampida del ramat complet, de desenes, centenars de bèsties. Com si en sentir “Foc!” tothom es llancés per la finestra sense ni tan sols mirar enrere. Tot això no significa que estiguem davant un joc absurd o sense sentit. Certament, existeix un cúmul de motius ben reals per a la preocupació. Entre ells les anomenades hipoteques *subprime* i els interrogants que, increïblement, encara avui, persisteixen sobre l'abast d'aquesta qüestió. Els experts opinen que les reaccions de dilluns i d'ahir van ser desproporcionades. Però, ¿des de quan la intensitat del pànic –paraula que, encertadament, han repetit els mèdia– es correspon amb la dimensió de les causes? El pànic és irracional per definició. I la desraó dura fins que els búfals, amarats i amb la llengua fora, arriben a la conclusió –o algú com la Reserva Federal els ajuda a arribar-hi– que no cal continuar corrent. Aleshores alguns recorden que és justament quan els preus han caigut que s'ha de comprar. I es produeix un rebot –com dimarts– i les borses remunten per l'endemà tornar a fer el io-io. Vénen temps de purgacions, de corregir excessos passats, temps complicats, de nervis i ensurts, encara que, intueixo, no tant com a alguns nostàlgics del marxisme –que ja dilluns peroraven sobre la intrínseca maldat del capitalisme– els agradaria per poder reivindicar-se davant la història i el mirall.

m.sintes@hotmail.com